

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 1C0390

EDUCATION SCIENCES

Received: November 2010

Accepted: February 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Berrin Akman

Zeynep Topçu

Gözde Baydemir

Seda Şahin

Ece Şirin

Alev Çelik Arslan

Hacettepe University

bakman@hacettepe.edu.tr

Ankara-Turkey

**6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN SOSYAL BECERİLERİNİN OYUN ARKADAŞI TERCİHLERİ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

ÖZET

Çocuklar yaşamın ilk yıllarında akranları aracılığıyla sosyal ilişkilere dair önemli deneyimler elde etmektedirler. Bu çalışma sosyal becerilerin çocukların arkadaş tercihleri üzerinde etkili olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 311 6 yaş çocuğu oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak sosyometri tekniği uygulanmış ve sosyal beceri formu kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde yüzde, frekans ve gruplar arası karşılaştırmalarda t testi kullanılmıştır. *Araştırma sonucunda çocukların sosyal beceri puan ortalamaları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Oyun arkadaşı olarak tercih edilen ve edilmeyen çocukların sosyal beceri puan ortalamaları arasında ise anlamlı fark bulunmuştur.*

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Sosyal Beceriler,
Akran İlişkisi, Oyun, Altı Yaş

THE EFFECT OF SOCIAL SKILLS OF SIX AGE CHILDREN ON PLAYMATE PREFERENCE

ABSTRACT

Children, first year in their life, are getting obtain important experience about social relation through peer group. The aim of this research is to determine, social skills is effective or not on playmate preferences. The research was realized 311 children at the age of 6 years old. In the research, as a data collective tool, sociometri technique was applied and social skills questionnaire were used. Analyzes of the data which is obtained from the research, percentage, frequency and to compare with the groups were used t-test. Result of the research, it didn't find a meaningful difference according to between sex and social skills scores averages. It had found a meaningful difference between preferred and non preferred children's social skills scores averages, as a playmate.

Keywords: Preschool, Social Skills, Peer Relation, Play,
Six Year

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Sosyal bir varlık olan insan çevresi ile sürekli etkileşim içerisindedir. Kurulan bu karşılıklı etkileşim insanı geliştiren, kendisini ve çevresini tanımada ona fırsatlar sağlayan bir sistem oluşturur. Meydana gelen bu etkileşim sosyal bir etkileşimdir ve sosyal gelişimin bir ürünüdür. Bireyin aile, toplum, okul ve iş yerinde başkalarıyla iyi ilişkiler kurmasında toplumsal kurallara uymalarında, görevlerini yapmalarında toplum ve çevre tarafından kabul edilmesinde sosyal gelişimin etkisi büyüktür. (http://www.sgk.gov.tr/wps/wcm/connect/834dca004dbd2c87aca8feffedfa2867/16122008_makale_05.pdf?mod=ajperes) Sosyal gelişim sürecinde kurulan ilişkiler bireye, sosyal becerileri kazanabilmesi için birçok imkânlar sağlar. Gülaylı(2010),Akranlarla olumlu ilişkiler geliştirmenin, etkileşimler sırasında duygularını yönetebilmenin, anne-baba dışında başka bireylerden de sosyal açıdan bazı beklentiler içine girebilmenin, çocukluk döneminin gelişim görevleri arasında olduğunu belirtmiştir. Gülay ve Akman'a (2009) göre, gelişim sürecinde akranlarıyla yaşadığı yoğun ilişkiler çocuğa, yeterli sosyal uyumu gösterebilmesi ve gerekli sosyal becerileri kazanabilmesi için birçok fırsat sunmaktadır. Okulöncesi dönem, akran ilişkilerinin temellerinin atıldığı ve akran ilişkilerini etkileyecek temel yeterliliklerinin kazanıldığı ve akran ilişkilerinde şekillenme açısından diğer dönemlerden farklılık gösteren bir zaman dilimidir. Çocuklar yaşamın ilk yıllarında akranlar aracılığıyla sosyal ilişkilere dair önemli deneyimler elde etmektedirler. Okul öncesi eğitim yoluyla grup içinde yapılan çalışmalar sonucunda çocuklar; materyalleri paylaşma, diğerlerini dinleme, sırasını bekleme, kendi kendine çalışma, sorumluluk alma, başkalarının haklarına saygı duyma gibi sosyal becerileri öğrenirler (Darıca, 2004: 47).Okulöncesi eğitimin temel amaçlarından biri bu dönemdeki çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklemektir. Günümüzde gerek akademik ortamlarda, gerekse günlük yaşam içinde 'başarılı' olabilmek için gerekli bilişsel yetilere ve yeteneklere sahip olmanın yanı sıra çeşitli sosyal becerilere de sahip olmanın gerekliliği kaçılmaz bir gerçektir. Sosyal becerilerle ilgili yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında sosyal becerilere sahip olan çocukların bu becerilere yeterince sahip olmayan akranlarına oranla daha başarılı oldukları görülmektedir (Byrd- Craven, ve Geary, 2007, Ladd, Kochenderfer ve Coleman 1997). 1980 yıllarında Amerika'da birçok araştırmacı tarafından yapılan çalışmalarda çocukların okullarında sergiledikleri bireyler arası ilişkilerin niteliksel yapısının, onların gelecekteki bireysel uyumluluğunun belirleyicilerinden olduğunu kanıtlamıştır (Palut, 2005: 311).

- **Sosyal becerilerin tanımı:** Sosyal gelişim; çocuğun grubun bir üyesi olarak büyüme ve gelişmesidir. Grubun bir üyesi olmayı öğrenmek, birçok sosyal beceriyi gerektirir. Özellikle küçük çocukların, belirli bir dönemden sonra ailesi dışındaki çocuklar ve yetişkinlerle etkileşim kurmayı öğrenmesi gerekir (Darıca, 2004: 47). Kelly(1982) sosyal becerileri; "bireylerin kişiler arası durumlarda çevrelerinden pekiştirme elde etmek veya sürdürmek için kullandıkları belirlenebilir öğrenilmiş davranışlar" şeklinde, Hersen ve Eisler (1979) ise "bireyin doğal çevrelerinde; okul, ev ve işte başkalarıyla başarılı bir şekilde etkileşimde bulunma yeteneği" biçiminde tanımlamaktadır (Aktaran: Palut, 2005: 312).Pek çok araştırma bulgusu; çocuklardaki anti sosyal ve yıkıcı davranışların olumsuz akran ilişkilerinin (örneğin, akranlar tarafından reddedilme)

nedenleri arasında bulunduğunu göstermektedir (Coie,Dodge, Kupersmidt,1990 akt.: Önder, 2005). Olumlu sosyal davranışların ise olumlu akran ilişkilerine (örneğin akranlar tarafından kabul edilme) yol açtığı belirtilmektedir. Sosyal beceri; başkaları ile iletişimi mümkün kılacak, sosyal açıdan kabul edilebilir ve öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlanabilir. Sosyal beceriler, bireyin yaşam kalitesini arttırır, hedeflerine ulaştırır ve yaşam boyu yararlanabileceği bir hizmet olarak kabul edilir (Yüksel; 1999). Bu beceriler, kişinin olumlu ya da olumsuz duygularını uygun bir şekilde anlatabilmesini, kişisel haklarını savunabilmesini, gerektiğinde başkalarından yardım isteyebilmesini, kendisine uygun olmayan istekleri geri çevirebilmesini de kolaylaştırır (Sorias, 1986). Çocuğun arkadaşlarının kabul edilmesine yol açan sosyal beceriler arasında, gruba uygun şekilde katılabilme, toplumsal kurallara uyma ve etkili iletişim kurabilme gibi davranışlar sıralanabilir. (Putallaz ve ark.1981)

Sosyal beceriler, çocuğun akranları tarafından kabul edilme düzeyini arttıran davranışlar olarak da tanımlanmıştır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre, sosyal beceriler, akranlar tarafından kabul edilmenin, arkadaşlık ilişkilerinin kurulmasının sağlanmasında etkilidir ve akranları tarafından düşük düzeyde kabul gören çocukların, eğitim verildikten sonra akranlarıyla daha iyi ilişkiler kurdukları ve daha popüler konuma geldikleri saptanmıştır (Önder, 2005: 133) Sosyal beceriler hem gözlenebilen hem de gözlenemeyen davranışları içermektedir. Gözlenebilen davranışlar, açıkça ortaya konulan ve başkaları tarafından görülebilen davranışlardır. Gözlenemeyen davranışlar ise, problem çözme becerilerinde olduğu gibi açıkça gözlenemeyen, gizli olan bilişsel davranışlardır (Elksnin ve Elksnin,1998). Gözlenemeyen bu davranışlar, sosyal becerilerin karmaşık bir yapıda olmasına yol açmaktadır. Karmaşık yapıya sahip olan sosyal beceriler, çocukların akranlarıyla olan sosyal etkileşimlerinde çok büyük önem taşımaktadır. Sosyal becerilerin bu karmaşıklığından dolayı, bazı çocuklar sosyal becerilerde yeterince gelişme gösterememektedirler. (Avcıoğlu, 2007)Sosyal beceri eksikliği veya yetersizliği çocukları okul başarısızlığı, saldırganlık, suça eğilim ve çeşitli psikolojik bozukluklar gibi birçok sonuca götürebilir. ((Putallaz, 1983; Putallaz ve Gottman, 1981; akt; Çetin, Bilbay, Kaymak, 2001))

Çocuklar, sosyal becerileri ana-babalarıyla ya da bakıcı konumundaki kişilerle yaşadıkları ilişkilerinde öğrenirler, daha sonra sosyal gruba kardeşler, akranlar ve diğer yetişkinler katılır ve sosyal beceriler bu etkileşim ile oluşmaya başlar (Carledge ve ark., 1980). Sosyal davranışlar çocuktan çocuğa değişiklik gösterir. Bu değişiklik çocuklukların kişisel özelliklerinin farklılıklarından kaynaklanabilir. (Katz ve ark., 1991).

Çocuklar anaokulu döneminden başlayarak gözlendiğinde bazı çocukların yaşlıları ile daha yakın ilişkiler içinde ve popüler oldukları görülür. Bazı çocuklar ise arkadaşları tarafından dışlanırlar (Güngör, 2004: 110).Çocukları sosyal ortamda sergiledikleri tavır ve davranışlarına göre 4 kategoriye ayırmak mümkündür:

- **Popüler çocuklar:** Bu tür çocuklar akranlarına göre daha zeki ve yetenekli ve duygusal yönden olgun özelliklere sahiptir. Ayrıca bu çocukların fiziksel olarak da daha hoş görünüme sahip oldukları tespit edilmiştir.

- **Dışlanan çocuklar:** Saldırgan ve etrafına zarar veren davranışlar sergilerler.
- **İhmal edilmiş çocuklar:** Sosyal olayların ve grupların içinde çok az bulunurlar, kendi başına olmaktan zevk alırlar.
- **Sorun yaratan çocuklar:** Sosyal becerilere sahip zeki ve grup üyeleri üzerinde etkili olmalarına rağmen kuralları bozucu ve saldırgan davranışlar sergilerler (Palut, 2005: 316).

Bazı çocukların başka çocukları sevimli yapan toplumsal becerilerden neden yoksun oldukları konusunda yapılan bazı araştırma sonuçları özellikle okul öncesi dönemde, yakınları tarafından kendilerine kötü davranılmış olan küçük çocukların, yaşatılınca dışlanma olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Güngör, 2004: 111).

Okul öncesi dönemde gelişen ve destek gören sosyal beceriler çocukların akran ilişkilerini olumlu yönde etkileyecektir. Aynı zamanda en önemli gereksinimi olan oyun yoluyla, sosyal yaşantısını şekillendirip, oyun arkadaşına uyum sağlayabilecek, onları daha iyi tanıyıp, ilişkilerini güçlendirebilecektir. Çocukların yaşamında yaşatlarıyla olan ilişkileri önemli bir toplumsallaştırma etkisi taşıdığı ve bu ilişkilerin başarısı toplumsal becerilerin gelişimine dayandığı için, dışlanmanın ilk ortaya çıktığı okul-öncesi dönemde çocuklara yardımcı olunması, onlarla daha yakından ilgilenilmesi gerekir (Güngör, 2004: 111).

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışma sosyal becerilerin çocukların arkadaş tercihleri üzerinde etkili olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çocukların oyun oynamak için seçtikleri arkadaşlarının sosyal beceri düzeylerini değerlendirmek özellikle, popüler- çok tercih edilen çocukların ve dışlanan çocukların sosyal beceri düzeylerini belirlemek buna bağlı olarak ta sosyal beceri eğitimine önem vermek açısından önemlidir.

2.1. Problem Cümlesi (Problem Statement)

6 yaş grubu çocuklarının oyun arkadaşı seçiminde sosyal becerilerin etkisi var mıdır?

2.2. Alt problemler (Subproblems)

- Oyun arkadaşı olarak tercih edilen ve edilmeyen çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında fark var mıdır?
- 6 yaş grubu çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında cinsiyete göre fark var mıdır?
- Oyun arkadaşı olarak tercih edilen ve edilmeyen çocukların sosyal becerileri arasında fark var mıdır?
- Oyun arkadaşı olarak tercih edilen çocukların sosyal beceri düzeyleri nedir?
- Oyun arkadaşı olarak tercih edilmeyen çocukların sosyal beceri düzeyleri nedir?

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Evren ve örneklem (Research of Universe and Sample)

6 yaş grubu çocukların sosyal becerilerinin oyun arkadaşı tercihleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılan bu araştırmanın, çalışma grubuna Adana, Ankara, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Sivas, Tokat illerinde MEB'e bağlı resmi ve özel ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden 500 çocuk alınmıştır.

Ancak 189 çocuğun sosyal beceri formundaki bazı maddeler cevaplanmadığı için bu çocuklar araştırmadan çıkarılmış ve çalışma grubunu 156'sı (%50.2) kız 155'i erkek (%49.8) toplam 311 6 yaş çocuğu oluşturmuştur. 311 çocuğa sosyometri uygulanarak sınıflarında tercih edilen ve edilmeyen çocuklar belirlenmiştir. Sosyometri sonucunda belirlenen 91 çocuğun sosyal becerilerini belirlemek amacıyla sınıf öğretmenleri tarafından her çocuk için "sosyal beceriler formu" doldurulmuştur.

3.2. Veri Toplama Aracı (Instruments)

Araştırmada veri toplama aracı olarak çocukların sosyal uyumunu ve gelişimini ölçmek, birbirleri ile olan sosyal uzaklıklarını, sevilen - sevilmeyen, lider özelliği olanları ve grubun sosyal dokusunu anlamak için sosyometri uygulanmış ve sosyal beceriler gözlem formu kullanılmıştır.

- **Sosyometri:** Sosyometri, küçük gruplarda bireyler arasındaki yaklaşma (çekim) ve uzaklaşma (itim) modellerini açıklamayı sağlayan bir araştırma tekniğidir. Sosyometride amaç grup içi dayanışmayı tespit edip, çatışmaları ve uyumsuzlukları azaltmaktır. Sosyometri aracılığıyla bireyler arası ilişkilerin derecesini, kimin lider özellikleri taşıdığını, hangi bireylerin birbirleriyle daha çok iletişimi olduğunu öğrenebilmek mümkündür. Bu araştırma kapsamında çalışma grubuna alınan çocuklara "oyun arkadaşı olarak en çok hangi arkadaşınla oynamak istersin" ve "en az hangi arkadaşınla oynamak istersin" soruları yöneltilmiş, en çok tercih edilen ve en az tercih edilen çocuklar belirlenmiştir.
- **Sosyal Beceri Formu:** Araştırmacılar tarafından oluşturulan ve 5 alan uzmanının görüşü alınarak hazırlanan "Sosyal Beceri Formu" 37 maddeden oluşan 3'lü likert tipi bir formdur.

3.3. Veri Analizi (Analysis of Data)

Araştırmanın istatistiksel analizinde frekans, yüzde değerleri ve gruplar arası farkı ortaya çıkarmak amacıyla t testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM (FINDINGS AND COMMENTS)

Araştırmada 6 yaş çocuklarının oyun arkadaşı seçimlerinde sosyal becerilerin bir etken olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Oyun arkadaşı olarak tercih edilen ve tercih edilmeyen çocukların sosyal becerileri bulguları karşılaştırıldığında elde edilen sonuçlar Tablo 1-Tablo 5 arasında sunulmuştur.

Tablo 1. Oyun arkadaşı olarak tercih edilen ve edilmeyen çocukların sosyal beceri puan ortalamalarının karşılaştırılması
(Table 1. A comparison of the mean scores of social skills of the children who are preferred as playmates or not)

Tercih etme durumu	n	Mean	Std. Deviation	Std. Error mean	t	p
Sosyal Beceri						
Tercih Edilen	52	43,9423	9,83474	1,36383	-6,003	.003*
Tercih Edilmeyen	39	58,8462	13,85173	2,21805		

P≤0.05

Tablo 1 incelendiğinde oyun arkadaşı olarak tercih edilen ve tercih edilmeyen çocukların sosyal beceri puan ortalamaları arasındaki

farkın iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testine göre (t testi) göre anlamlı olduğu görülmektedir (t=- 6.003; p=.003).

Tablo 2. çocukların sosyal beceri puan ortalamalarının cinsiyete göre karşılaştırılması
(Table 2. A comparison of the mean scores of social skills of the children according to gender)

CİNSİYET		n	Mean	Std.Deviation	Std.Error Mean	t	p
Sosyal beceri	Kız	38	47,8947	12,37432	2,00738	-1,432	.128
	Erkek	53	52,0755	14,62460	2,00884		

P>0.05

Tablo 2'ye baktığımızda çalışma grubuna alınan çocukların cinsiyetlerinin sosyal beceri üzerinde etkili olmadığı görülmektedir.Çalışma grubuna alınan kız ve erkek çocukların sosyal beceri puanları iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testine göre anlamsız bulunmuştur (t=- 1.432; p=.,128)

Tablo 3. Oyun Arkadaşı olarak tercih edilen ve edilmeyen çocukların sosyal beceri formunun her maddesinden aldıkları puanların ortalamalarına göre karşılaştırılması
(Table 3. A comparison of the mean scores of social skills items of the children who are preferred as playmates or not)

Sosyal beceri maddeleri	Tercih durumu	n	-x	s.s	S.H	t	p
Selamlaşır.	Tercih edilen	52	1,2692	0,44789	0,06211	-1,291	,009*
	Tercih edilmeyen	39	1,4103	0,59462	0,09522		
İsmini söyleyerek kendini tanıtır.	Tercih edilen	52	1,1346	0,39748	0,05512	-1,55	,006*
	Tercih edilmeyen	39	1,2821	0,51035	0,08172		
İsmini söyleyerek başkalarını tanıtır.	Tercih edilen	52	1,1923	0,48662	0,06748	-2,925	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,5385	0,64262	0,1029		
Konuşmayı başlatır ve sürdürür.	Tercih edilen	52	1,25	0,47999	0,06656	-2,318	,003*
	Tercih edilmeyen	39	1,5128	0,60139	0,0963		
Dinler.	Tercih edilen	52	1,0769	0,26907	0,03731	-4,941	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,5641	0,64051	0,10256		
Soru sorar.	Tercih edilen	52	1,2692	0,44789	0,06211	-3,293	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,6667	0,70088	0,11223		
Sorulara cevap verir.	Tercih edilen	52	1,1731	0,382	0,05297	-3,88	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,5897	0,63734	0,10206		

Tablo 3'ün devamı							
Teşekkür eder.	Tercih edilen	52	1,1923	0,39796	0,05519	-	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,4872	0,64367	0,10307	2,691	
Özür diler.	Tercih edilen	52	1,3269	0,55026	0,07631	-	0,013
	Tercih edilmeyen	39	1,8462	0,77929	0,12479	3,726	
İzin ister.	Tercih edilen	52	1,1538	0,36432	0,05052	-	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,4615	0,64262	0,1029	2,891	
Sınıf kurallarına uyar.	Tercih edilen	52	1,1923	0,39796	0,05519	-	0,217
	Tercih edilmeyen	39	1,8462	0,53991	0,08645	6,654	
Bir gruba katılır.	Tercih edilen	52	1,1731	0,382	0,05297	-	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,5641	0,59802	0,09576	3,797	
İş bölümü yapar işbirliği ile çalışır	Tercih edilen	52	1,2115	0,45747	0,06344	-	,003*
	Tercih edilmeyen	39	1,8718	0,73196	0,11721	5,279	
Sözel yönergelere uyar	Tercih edilen	52	1,1538	0,36432	0,05052	-	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,5641	0,55226	0,08843	4,264	
Duyguları tanımlar.	Tercih edilen	52	1,1923	0,44451	0,06164	-	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,5385	0,5547	0,08882	3,304	
Duygularını rahatça tanımlar ve ifade eder.	Tercih edilen	52	1,25	0,47999	0,06656	-3,61	,008*
	Tercih edilmeyen	39	1,6667	0,62126	0,09948		
İsteklerini ve ihtiyaçlarını rahatça ifade eder.	Tercih edilen	52	1,1923	0,39796	0,05519	-	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,5641	0,68036	0,10894	3,268	
Yardım eder.	Tercih edilen	52	1,1538	0,41466	0,0575	-	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,5897	0,67738	0,10847	3,792	
Yardım ister.	Tercih edilen	52	1,2115	0,41238	0,05719	-	0
	Tercih edilmeyen	39	1,4872	0,60139	0,0963	2,593	
Paylaşır.	Tercih edilen	52	1,1923	0,44451	0,06164	-	,001*
	Tercih edilmeyen	39	1,7692	0,66734	0,10686	4,945	
Haklı olduğu bir durumda hakkını savunur.	Tercih edilen	52	1,3077	0,57866	0,08025	-	0,252
	Tercih edilmeyen	39	1,4359	0,59802	0,09576	1,031	
Arkadaşlarının haklı olduğu durumda onlara saygı gösterir.	Tercih edilen	52	1,4038	0,53356	0,07399	-	0,183
	Tercih edilmeyen	39	2,0256	0,62774	0,10052	5,099	

Tablo 3'ün devamı							
Amacına uygun olarak belli bir işe yoğunlaşır.	Tercih edilen	52	1,2115	0,49849	0,06913	-	,002*
	Tercih edilmeyen	39	1,5641	0,59802	0,09576		
Bağımsız çalışır.	Tercih edilen	52	1,25	0,47999	0,06656	-	,005*
	Tercih edilmeyen	39	1,4615	0,60027	0,09612		
Küçük gruplarla çalışır.	Tercih edilen	52	1,1923	0,39796	0,5519	-	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,5897	0,71517	0,11452		
Büyük gruplarla çalışır.	Tercih edilen	52	1,4231	0,60541	0,08395	-	0,552
	Tercih edilmeyen	39	1,8718	0,73196	0,11721		
İkna eder.	Tercih edilen	52	1,3462	0,5196	0,07206	-	0,167
	Tercih edilmeyen	39	1,9231	0,7393	0,11838		
Kızdığı zaman fiziksel güce başvurmak yerine konuşmayı tercih eder.	Tercih edilen	52	1,4231	0,60541	0,08395	-	0,645
	Tercih edilmeyen	39	2,0256	0,70663	0,11315		
Uzlaşır.	Tercih edilen	52	1,4423	0,60758	0,08426	-	0,256
	Tercih edilmeyen	39	2,1026	0,64051	0,10256		
Davranışlarının sonuçlarını kabullenir.	Tercih edilen	52	1,3269	0,5134	0,0712	-	0,028
	Tercih edilmeyen	39	1,8462	0,74475	0,11926		
Özdenetim sahibi olduğunu gösterir.	Tercih edilen	52	1,3654	0,59504	0,08252	-	0,603
	Tercih edilmeyen	39	1,9744	0,74294	0,11897		
Kendisinden istendiğinde kendi dağınıklığını toplar	Tercih edilen	52	1,1731	0,382	0,05297	-	,000*
	Tercih edilmeyen	39	1,4872	0,72081	0,11542		
Akranlarınca hayranlık duyulan yetenek ve becerilere sahiptir.	Tercih edilen	52	1,5385	0,67043	0,09297	-	,006*
	Tercih edilmeyen	39	2,2308	0,87243	0,1397		
Kolaylıkla arkadaş edinir.	Tercih edilen	52	1,2692	0,52824	0,07325	-	,007*
	Tercih edilmeyen	39	1,6923	0,6941	0,11115		
Sosyal durumlarda özgüven sahibidir.	Tercih edilen	52	1,3077	0,54371	0,0754	-	0,095
	Tercih edilmeyen	39	1,7949	0,69508	0,1113		

Tablo 3'te oyun arkadaşı olarak tercih edilen ve edilmeyen çocukların sosyal beceri formunun her bir maddesinden aldıkları puan ortalamaları karşılaştırılmaktadır. Tablo incelendiğinde; çocukların selamlaşır, ismini söyleyerek kendini ve başkalarını tanıtır, konuşmayı başlatır ve sürdürür, dinler, soru sorar, sorulara cevap verir, teşekkür eder, izin ister, bir gruba katılır, iş bölümü yapar

işbirliğiyle çalışır, sözel yönergelere uyar, duygularını tanımlar ve rahatça ifade eder, isteklerini ve ihtiyaçlarını rahatça ifade eder, yardım eder, paylaşır, amacına uygun olarak bir işe yoğunlaşır, bağımsız çalışır, küçük gruplarla çalışır, kendisinden istendiğinde kendi dağınıklığını toplar, akranlarınca hayranlık duyulan yetenek yada becerilere sahip olma ve kolaylıkla arkadaş edinme becerilerinde gruplar arası farkın iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testine göre anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0.05$).

Tablo 4. Oyun arkadaşı olarak tercih edilen çocukların sahip oldukları beceriler
(Table 4. The Social skills scores of the children who are preferred as playmates)

SOSYAL BECERİLER	n	- x
Akranlarınca hayranlık duyulan yetenek ya da becerilere sahiptir.	52	1,5385
Uzlaşır.	52	1,4423
Büyük gruplarla çalışır.	52	1,4231
Kızdığı zaman fiziksel güce başvurmak yerine konuşmayı tercih eder.	52	1,4231
Arkadaşlarının haklı olduğu durumlarda onlara saygı gösterir.	52	1,4038
Özdenetim sahibi olduğunu gösterir.	52	1,3654
İkna eder	52	1,3462
Özür diler	52	1,3269
Davranışlarının sonuçlarını kabullenir.	52	1,3269
Haklı olduğu bir durumda hakkının savunur.	52	1,3077
Sosyal durumlarda özgüven sahibidir.	52	1,3077
Kolaylıkla arkadaş edinir.	52	1,2692
Soru sorar.	52	1,2692
Selamlaşır.	52	1,2692
Duygularını rahatça tanımlar ve ifade eder.	52	1,2500
Bağımsız çalışır.	52	1,2500
Konuşmayı başlatır ve sürdürür.	52	1,2500
Yardım ister.	52	1,2115
İşbölümü yapar ve işbirliği içinde çalışır.	52	1,2115
Amacına uygun olarak belli bir işe yoğunlaşır.	52	1,2115
Küçük gruplarla çalışır.	52	1,1923
İsteklerini ve ihtiyaçlarını rahatça ifade eder.	52	1,1923
Sınıf kurallarına uyar.	52	1,1923
Paylaşır.	52	1,1923
Duyguları tanımlar.	52	1,1923
Teşekkür eder.	52	1,1923
İsmini söyleyerek başkalarını tanıtır.	52	1,1923
Sorulara cevap verir.	52	1,1731
Kendisinden istendiğinde kendi dağınıklığını toplar.	52	1,1731
Bir gruba katılır.	52	1,1731
Sözel yönergelere uyar.	52	1,1538
İzin ister.	52	1,1538
Yardım eder.	52	1,1538
İsmini söyleyerek kendini tanıtır.	52	1,1346
Dinler.	52	1,0769

Tablo 4 incelendiğinde oyun arkadaşı olarak seçilen çocukların sosyal beceri formunun hayranlık duyulan yetenek ya da becerilere sahip olma, uzlaşma, büyük grupla çalışma ve kızdığı zaman konuşmayı tercih etme maddelerini içeren becerileri daha çok gösterdikleri görülmektedir.

Tablo 5. Oyun arkadaşı olarak en az tercih edilen çocukların sahip oldukları sosyal beceriler
(Table 5. The social skills scores of the children who are not preferred as playmates)

SOSYAL BECERİLER	n	- x
Akranlarınca hayranlık duyulan yetenek ya da becerilere sahiptir.	39	2,2308
Uzlaşır.	39	2,1026
Arkadaşlarının haklı olduğu durumlarda onlara saygı gösterir.	39	2,0256
Kızdığı zaman fiziksel güce başvurmak yerine konuşmayı tercih eder.	39	2,0256
Özdenetim sahibi olduğunu gösterir.	39	1,9744
İkna eder.	39	1,9231
İş bölümü yapar işbirliği içinde çalışır.	39	1,8718
Büyük gruplarla çalışır.	39	1,8718
Davranışlarının sonuçlarını kabullenir.	39	1,8462
Sınıf kurallarına uyar.	39	1,8462
Özür diler.	39	1,8462
Sosyal durumlarda özgüven sahibidir.	39	1,7949
Paylaşır	39	1,7692
Kolaylıkla arkadaş edinir.	39	1,6923
Duyularını rahatça tanımlar ve ifade eder.	39	1,6667
Soru sorar.	39	1,6667
Küçük gruplarla çalışır.	39	1,5897
Yardım eder.	39	1,5897
Sorulara cevap verir.	39	1,5897
İsteklerini ve ihtiyaçlarını rahatça ifade eder.	39	1,5641
Bir gruba katılır.	39	1,5641
Amacına uygun olarak bir belli bir işe yoğunlaşır.	39	1,5641
Dinler.	39	1,5641
Sözel yönergelere uyar.	39	1,5641
Duyuları tanımlar.	39	1,5385
İsmi söyleyerek başkasını tanıtır.	39	1,5385
Konuşmayı başlatır ve sürdürür.	39	1,5128
Kendisinden istendiğinde kendi dağınıklığını toplar.	39	1,4872
Yardım ister.	39	1,4872
Teşekkür eder.	39	1,4872
Bağımsız çalışır.	39	1,4615
İzin ister.	39	1,4615
Haklı olduğu bir durumda hakkını savunur.	39	1,4359
Selamlaşır.	39	1,4103
İsmi söyleyerek tanıtır.	39	1,2821

Tablo 5 incelendiğinde daha az tercih edilen çocukların sosyal becerilerinin daha çok tercih edilen çocuklarla genelde aynı olduğu ancak tercih edilmeyen çocukların sosyal beceri puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

5. TARTIŞMA VE ÖNERİLER (DISCUSSION AND RECOMMENDATIONS)

Okul öncesi dönemde 6 yaş çocukları arkadaş edinme ve bu arkadaşlığı devam ettirme konusunda daha bilinçlidir. Arkadaşlarıyla iyi geçinmek oldukça önemlidir. Diğerleri ile nasıl etkileşime geçeceğini ve onları değerlendirirken kişisel beklentilerini erteleyip, karşı tarafı olduğu gibi kabul etmeyi öğrenmeye başlar. Arkadaşlık ilişkileri karşılıklı ve dinamiktir (Wortham, 1998). Kolaylıkla arkadaş bulabileceği gibi kolaylıkla da arkadaşlıklarını kaybedebilir. Kendi cinsiyetinden çocuklarla daha çok zaman geçirebilir, onlarla daha yakın arkadaşlıklar kurabilir. Sosyal becerilerde akran ilişkileri ayrı bir öneme sahiptir. Çocuklar sosyal becerilerini akran ilişkilerinde pekiştirme ya da kazanma fırsatlarını elde ederler. Sosyal becerilere sahip çocuklar, akranları tarafından sevilirler, kabul edilirler, okula uyum sağlarlar. Sosyal becerilere sahip çocukların oluşturduğu gruplar dinamiktir. Grup üyeleri arasında iletişimin kalitesi artmakla birlikte, başarı da sağlanmaktadır. Yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde (Bierman, 2005; Choi, & Kim, 2003; Herzog, 2007; Johnson, & Johnson, 1990; Kemple 1992; Lawhon, & Lawhon, 2000). Genel olarak sosyal becerilerin arkadaşlıklarla, yakın ilişkilerle, mutlulukla ilişkili olduğu görülmektedir (Akt. Gülay, Akman, 2009). Elliott, & Gresham, (1987), 'a göre de yeterli düzeyde uyumsal davranış ve sosyal becerileri olan bireyin, akranları tarafından kabulünün yüksek olacağı ifade edilmekte, sosyal becerilerin, uyumsal davranışların ve akran kabulünün ölçülmesi ve değerlendirilmesiyle bireyin sosyal yeterliliği konusunda bilgi edinilebileceği, bu boyutlarda yetersiz olan bireylerin sosyal olarak yeterli olamayacakları kabul edilmektedir (Akt. Gülay, Akman, 2009)

Mize ve Abell, (2006) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise, sosyal olarak yeterli olan çocukların, akranlarla ilişkilerinde daha az güçlük yaşadıkları ifade edilmiştir (Akt. Kapkırın ve ark. 2006) Choi ve Kim (2003) de düşük arkadaş kabulünün sosyal olarak uygun olmayan davranış örüntüleriyle ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Wentzel ve arkadaşları (2004) ise yaptıkları araştırma sonucunda arkadaş olmayan çocukların olumlu sosyal davranışlarının daha düşük olduğunu saptamışlardır. Çocukların sosyal becerilerine göre oyun arkadaş tercihlerinin incelendiği bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde sosyal becerilerin çocukların arkadaş tercihlerinde etkili olmadığı ve literatürde bu konuda yapılan araştırma sonuçları ile örtüşmemektedir. Çocukların oyun arkadaş olarak tercih etmedikleri çocukların sosyal beceri puanları tercih edilen çocuklarınkinden daha yüksek bulunmuştur. Dolayısıyla konuda yapılan araştırmaların aksine çocukların oyun arkadaş seçerken sosyal beceri düzeylerini göz önüne almadıkları söylenebilir.

Cinsiyet açısından karşılaştırıldığında ise cinsiyetin sosyal beceri üzerinde bir etkisi olmadığı görülmektedir. Sosyal becerilerin cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırıldığı araştırma sonuçları incelendiğinde, kız çocuklarının daha olumlu sosyal davranışlara sahip oldukları buna karşın, erkek çocukların ise daha saldırgan oldukları görülmektedir. (Wentzel ve Erdley 1993) olumlu sosyal davranışların kızlarda başkalarına saygı duymayla ilişkili olduğunu saptamışlardır.

Okul öncesi dönemde, çocuğun sosyal ilişkilerini ve dolayısıyla akran ilişkilerini şekillendiren çeşitli gelişim öğeleri bulunmaktadır. Konuşma becerisi bunlardan biridir. Konuşma, çocukların bilgi almak, bir şeyler anlatmak, tartışmak gibi farklı amaçları gerçekleştirmelerinde önemli becerilerinden biridir. Akran ilişkileri açısından da konuşma, çocukların akranlarıyla ilişkilerini geliştirir, akranları tarafından kabul edilmelerini arttırmaktadır. İşbirliğine, nezaket, yardımseverlik gibi olumlu sosyal davranışlar, yine bu dönemde başlar ve yıllar ilerledikçe gelişir. Anlaşmazlık ve saldırganlık da okul öncesi dönemdeki akran ilişkilerinin seyrini etkileyebilecek değişkenler arasındadır (Hay, Payne, & Chadwick, 2004. akt. Gülay, 2009) Arkadaşlık, akran ilişkilerini etkileyen bir unsur iken aynı kavramlar değildir. Akran ilişkileri, çocuğun akran grubundaki farklı ilişki türlerini içerir. Arkadaşlık ise çocuğun bir ya da birkaç akranı (ya da akranı olmayan diğer çocuklarla) ile kurduğu duygusal bağı içermektedir. 6-7 yaşındaki , çocukların paylaşma, dostluk ve sempati gibi davranışlar sergilemelerinin yanı sıra, rekabet, kavga ve çatışmalar içine girdikleri gözlemlenebilmektedir (Beyaz kürk vd.,2007). Bu durumda çocukların arkadaş tercihlerini etkileyebilmektedir.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma 16-18 Ekim 2010 tarihleri arasında Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 19. Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuş ve bildiri özet kitabında basılmıştır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Avcıoğlu, H., (2007).Etkinliklerle sosyal beceri öğretimi. Ankara: Kök Yayıncılık.
2. Beyazkürk, D., Anlıak, S. ve Dinçer, Ç., (2007). Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık.*Eurasian Journal of Educational Research*, Volume 26, pp.13-26.
3. Byrd-craven, J. and Geary, D.C., (2007).Biological and evolutionary contributions to developmental sex differences.*Ethics,bioscience and life*,2,3,12-22
4. Carledge, G. and Milburn, J.F., (1980). Social Skills Assessment and Teaching in Schools. T.R. Kratochwill (Ed.) *Advances in School Psychology*, 19 (3), 175-235. London: Lawrence Erlbaum.
5. Choi, D.H. and Kim, J., (2003). Practicing social skills training for young children with low peer acceptance: A cognitive-social learning model. *Early Childhood Education Journal*, 31, 1, 41-45.
6. Darıca, N., (2004). *Okul Öncesi Eğitimcileri İçin Etkinlik Dünyası Uygulama Kitabı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
7. Elksnin, L.K. and Elksnin, N., (1998). *Teaching social skills to students with learning and behavior problems. Intervention in School and Clinic*. 33 (3), 131-141.
8. Elliott, S.N. ve Gresham, F.M., (1987).Children's social skills:Assessment and classsificaton practices.*Journal of counseling and development*,66,96-99.
9. Gülay, H. ve Akman, B., (2009). *Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
10. Gülay, H., (2009).Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri. *Balıkesir Üniversitesi SosyalBilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt 12 Sayı 22 Aralık 2009 s.82-93

11. Güngör, A., (2004). Toplumsal ve Duygusal Gelişim. A. Ulusoy (Ed.). *Gelişim ve Öğrenme*. 3. bs. (s. 110-11). Ankara: Anı Yayınlar.
12. Herzong, M.J., (2007) Family and peer relationships in preschool: Children perceptions of the familial and social domain. Unpublished phd. Thesis. USA: Arizona State University.
13. Katz, L.G. and McClellan, D., (1991). *The Teacher's Role in the Social Development of Young Children*. Urbana, IL: ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education. ED331642
14. Kapıkıran, N., İvrendi, A. ve Adak, A., (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: Durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 20-28.
15. Kelly, J.A., (1982) Social skills training, USA: Springer Publishing Company.
16. Ladd, G.W. and Hart, C.H., (1997). Classroom peer acceptance, friendship and victimization: Distinct relational systems that contribute uniquely to children's school adjustment? *Child development*, 68, 6, 1181-1197.
17. Mize, J. and Abell, E., (2006). *Teaching Social Skills To Kids Who Don't Have Them*. (<http://www.behavioradvisor.com/Socialskills.html>)
18. Önder, A., (2005). Okulöncesi dönemde akran ilişkileri. Okul öncesi eğitimde güncel konular. İstanbul. Morpa yayınları
19. Palut, B., (2005) Sosyal gelişim ve arkadaşlık ilişkileri. Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar. 2.cilt. 2005. İstanbul. Morpa yayıncılık.
20. Putallaz, M. and Gottman, J.M., (1981). *An interactional model of children's entry into peer groups*. *Child Development*, volume 52, pp986-994.
21. Sorias, O., (1986). *Sosyal beceriler ve değerlendirme yöntemleri*. *Psikoloji Dergisi*. volume 5 (20), pp.24-29.
22. Yüksel, G., (1999). *Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi*. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 2(11), s.37-47.
23. Wentzel, K.R. and Erdley, C.A., (1993). Strategies for Making Friends Relations to Social Behavior and Peer Acceptance in Early Adolescence. *Developmental Psychology*, Volume 29(5), pp.819-826.
24. Wentzel, K.R., McNamara-Barry, C., and Caldwell, K.A., (2004). Friendships in Middle School: Influence on Motivation and School Adjustment. *Journal of Educational Psychology*, Volume 96(2), pp.195-203.
25. Wortham, S.C., (1998). *Early Childhood Curriculum. Developmental bases for learning and teaching*. Virginia: Dunningly and Sas Company.